

rastafari

**pozadí vzniku hnutí
vznik a vývoj hnutí
styl života**

ota halama

rastafari

pozadí vzniku hnutí
vznik a vývoj hnutí
styl života

OTA HALAMA

Rastafari

pozadí vzniku hnutí vznik a vývoj hnutí styl života

Ota Halama

Copyright © Ota Halama, 2008

ISBN 978-80-7511-153-1

Obálka a grafická úprava Luboš Drtina

Odpovědný redaktor Tereza Houšková

Elektronická kniha <http://purehtml.cz>

Vydalo nakladatelství & vydavatelství Volvox Globator

Štítného 17, 130 00 Praha 3-Žižkov

www.volvox.cz

jako 3. svazek edice Religio,

celkově jako 789. publikaci

Vydání první Praha 2008

Adresa knihkupectví VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16, 130 00 Praha 3-Žižkov

Zdalo by se, že problematika „černého“ hnutí rastafariánů ze vzdáleného Karibiku je pro středoevropského křesťana natolik vzdálená, že se o ní není třeba zmiňovat. A poohlédneme-li se po české literatuře, pak jsme o tom takřka přesvědčeni. Jako by toto hnutí neexistovalo. Známe svědky Jehovovy, moonisty, mormony, satanisty, ne tak rastafariány. Známe sice často některé prvky, které ke hnutí patří, např. reggae-hudbu, kouření marihuany, typický účes zvaný slangově „rasta“, jinak „dread-lock“, ale neumíme si je s hnutím spojit.

Rastafariánství je běžné v zemích západní Evropy. Londýn, či ještě lépe Amsterdam jako symbol legalizace marihuany, jsou města, kde už hnutí své kořeny zapustilo. Po otevření hranic je vhodným městem pro hnutí i Praha. Ne proto, že by zde hnutí mohlo misijně působit, neboť naše země nikdy nebyla ve styku s kolonizací Afriky či Ameriky a zdejší obyvatelstvo tomu není uzpůsobeno. Ale spíše proto, že jak zákonná opatření, tak i fakt, že český národ nemá hlubší zkušenosti s rasismem namířeným proti příslušníkům černé rasy, jsou pro usazení hnutí vyhovující.

Pokud by se však toto usídlení hnutí neuskutečnilo, je zde ještě jeden mnohem důležitější důvod pro to, abychom hnutí poznali, i kdybychom s ním do styku přijít neměli. Tímto důvodem je příčina vzniku hnutí. Sledujeme-li cestu do minulosti hnutí, postupně narážíme na fakta, která by k nám, křesťanskou kulturou ovlivněným Evropanům, měla promlouvat právě pro naše kořeny hlasitěji než k druhým. Rastafariánství se totiž nevyvinulo *ex nihilo*, z ničeho, ani není jakýmsi dítkem afrického náboženství – rastafariánství je plodem křesťanství, přesněji řečeno plodem církve koloniálního světa. Nelze tedy odvrhnout toto hnutí jako bastarda, ale je třeba, abychom na dějinném vývoji sledovali chyby, kterých se církve dopustila a kterých by se měla napříště vyvarovat.

V žádném pramenu, ani v literatuře jsem se nesešel s tím, že by hnutí neslo označení sekta. To je pochopitelné, pokud by všeobecným znakem sekty bylo „*love bombing & washing brains*“. A tomuto

označení neodpovídá ani tehdy, pokud srovnáme znaky hnutí s rysy sekt, jak je podává např. R. Enroth, protože z devíti rysů sekty splňuje rastafariánství dokonale jen tři (pouze opoziční a subjektivní rys a pocit pronásledování). Mám za to, že je tedy naprosto správné charakterizovat rastafariánství jako svébytné nábožensko-politické hnutí, jak to činí např. encyklopedie *Britannica*, či jiná odborná literatura.

Sami rastafariáni nazývají své hnutí *rastafari* (čti: rastafaraj). Asi nejlepším převodem do češtiny je termín rastafariánství. Existuje sice (a nejen v češtině) termín: rastafarianismus, ale ten je i samotnými rastafariány přísně odmítán. Koncovka „ismus“ je pro ně znakem povrchnosti a časnosti a hnutí, které tuto koncovku nesou, si podle nich nezaslouží žádný respekt (jako např. rasismus, kapitalismus, komunismus, nacismus, fašismus aj.). Budu se proto držet termínu *rastafariánství*. Stoupenci hnutí se nazývají *rastafarians* – *rastafariáni*, ale i *rastas* – *rastové*. Oba tyto termíny budu s ohledem na stručnost používat. Rastafariáni nepoužívají příliš často pojem „bůh“. Svého boha nazývají „*jah Rastafari*“ či pouze *jah* (čti: džah). O užívání některých slov z rastafariánské řeči Iyaricu bude řeč později.

Pozadí vzniku hnutí

Dějinně-náboženské kořeny afrojamajčanů

Národ, který nezná vlastní minulost, původ a kulturu, je jako strom vyrvaný z kořenů...

Marcus Garvey

Jamajka

Aniž bych věděl kam jdu, ocitl jsem se náhle na neznámé pevnině hořící sluncem s lesy a vodou všude kolem...

Jah Wayne

Jamajka je třetím největším ostrovem Velkých Antil a za svůj název vděčí nejstarším známým obyvatelům ostrova, dnes zcela vyhubeným Arawakům. Ti nazvali svou zemi, kterou osídlili kolem roku 700 n. l., *Xaymaca*, což přeloženo znamená Země pramenů.

Arawakové sami pocházeli z oblastí Guiany a Venezuely a na kánoích se jim podařilo osídlit většinu Antilských ostrovů od Trinidadu po Kubu. V době Kryštofa Kolumba byla Jamajka nejosídlenějším ostrovem Antil. Tam Arawakové vytvořili primitivní, mírumilovnou kmenovou společnost zaměřenou na zemědělství, lov a rybolov. Jejich náboženství se vztahovalo k uctívání božského nebeského stvořitele a celé plejády pozemských bohů v lidských i zvířecích podobách. Tito bozi, nazývaní *zemis*, zajišťovali svému lidu ochranu a požehnání. Uctívání těchto božstev se dělo prostřednictvím kmenových slavností, posvátných shromáždění zvaných *arietos*. Tam si kmeny zpřítomňovali své mýty pomocí hudby, písní a tanců. Na tyto obřady si muži zdobili těla ptačími pery a malbami na těle, ženy se

zdobily lasturami, korálky a ornamenty na končetinách. Shromáždění řídili muži až do vlastního vyvrcholení celé slavnosti. Toto vyvrcholení spočívalo ve slyšení božských pokynů a rad, které lidu přinesl kmenový kněz. Kněží, spolu s náčelníky kmenů se shromáždění nezúčastňovali, ale v oddělených chýších čekali na boží promluvení, které bylo vyvoláno kouřením tabáku. Tabák, neboli *cogi-oba* v řeči Arawaků vyvolával extatický stav, ve kterém bylo možné vstoupit do kontaktu s božstvy. Samo dnešní slovo *tabák* pochází z arawackého slova pro tabákovou dýmku, která měla tvar písmene Y a pomocí níž se inhaloval nosními dírkami kouř, vycházející z volně položených tabákových listů na rozžhavených uhlících. Zveřejněním božského poselství bylo dosaženo cíle celého shromáždění a zbytek slavnosti byl věnován oslavě právě zjevené boží vůle. Mimo tabáku se k dosažení extáze používal i omamný nápoj z kvašené casavy – mouky z maniokových hlíz, ten ovšem zdaleka nedosahoval účinků tabáku.

3. května 1494 objevil ostrov Kryštof Kolumbus a nazval jej St. Jago. Tento název vydržel pouze do roku 1511, kdy natrvalo zvítězil název vymírajících Arawaků, který po úpravě španělských kronikářů získal současnou podobu – Jamajka. Španělští kolonisté, podníčení španělským dvorem, začali ihned budovat koloniální panství, přičemž jejich prvotním cílem bylo zlato. V honbě za zlatem začali pomocí krutě zotročených Arawaků budovat doly. Tisíce Arawaků hynulo v dolech, stovky dalších raději vlastníma rukama. Roku 1598 dostal španělský guvernér zprávu o hromadném vymírání Arawaků a snažil se vytvářením rezervací tento proud zastavit, ale pro odpor kolonizátorů se mu to nepodařilo. Když kolonizátoři zjistili, že zlato na Jamajce nenajdou, soustředili svůj zájem k přírodnímu bohatství, k citrusům, bavlně, tabáku a cukrové třtině. Nutně tedy potřebovali pracovníky.

Do roku 1600 byli Španělé jedinými kolonizátory Západní Indie, ale už roku 1624 byla většina oblasti anglická. Roku 1643 zničili Angličané s tisícem vojáků jamajský Spanish Town a dny španělské nadvlády byly sečteny.

Roku 1655 poslal protektor Oliver Cromwell na ostrov 38 lodí a 8

000 vojáků, kteří našli u Španělů jen malý odpor. Španělé osvobodili své černé otroky, kteří uprchli do hor St. Catherine, kde se později zformoval národ Maroonů. Roku 1670 se Jamajka stala oficiální kolonií anglické koruny.

Anglie záhy pochopila, že Jamajka skrývá ohromný zemědělský potenciál, a tak proměnila ostrov v jeden ze svých „cukrových ostrovů“, na kterém brzy chybělo jediné — pracovní síla. Původní obyvatelstvo bylo již vyhubeno a tak jediným národem, který splňoval nároky těžké polní práce, byli již osvědčení afričtí černoši.

Obchod s otroky

Tam, odkud jsem přišel, byl jsem spoután v řetězech, ruce a nohy připoutané k otrokářské lodi omývané vlnami hučícího moře...

Jah Wayne

Dávno než vstoupil do Afriky první běloch, bylo otroctví běžným jevem na celém africkém kontinentě. Africké otroctví však bylo spíše jevem sociálně-politickým než hospodářským. Otrok, kterého kmen získal při mezikmenových střetnutích a který nebyl obětován, zažíval hlavní nevýhodu svého postavení v tom, že nebyl členem rodiny ani klanu, a tak měl jeho život menší hodnotu než životy členů rodiny. Bylo jej možné i prodat, ale africké zvyky nepřipouštěly dělení rodin otroků a navíc zůstával africký otrok nadále v Africe, tj. ve zvykovém, sociálním, kulturním a náboženském prostředí, které mu bylo blízké a ve kterém nepoznal rasismus.

V první polovině 15. století vyslal portugalský princ Jindřich kapitány Antonia Gonzálese a Nuña Tristaa prozkoumat pobřeží západní Afriky. A s touto výpravou se pojí i první zpráva v novodobých dějinách o dovozu černochů z Afriky. Výprava totiž přivezla zlato a deset černochů. Jindřich je daroval papeži Martinu V. a ten na oplátku přiznal Portugalsku svrchovanou moc nad všemi zeměmi, které budou objeveny mezi Capo Blanco a Indií. Dříve se otroci do Evropy také